

ALP 2164
Larch.

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. MAŽYDŲ
BIBLIOTEKA

mpkslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1985
GRUODŽIO MĖN. 21 d. / DECEMBER 21, 1985
PART TWO - Nr. 249(47)

Dievo įsikūnijimas žmoguje ir gnostiškoji krikščionybė

VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS, MIC

Šiame numeryje:

- Lenkų filmų festivalis Gdanske. Dievo įsikūnijimas žmoguje ir gnostiškoji krikščionybė.
- Juozo Toliušio novelė „Kalėdinis atgimimas“.
- Chicagos teatruose.
- Tuzinas (daugiau ar mažiau) šių metų gerųjų.
- António Gedeão „Kalėdų diena“.
- Dainos sparnais, emocijų stygomis.

Kertinė Parasė

Lenkų filmų festivalis Gdanske

Rugsejo mėnesį Gdanske mieste įvykęs lenkų filmų festivalis buvo ne tik kultūrinis, bet ir politinis įvykis. Po visa šypsenų, pobūvių ir spaudos konferencijų butaforija, festivalyje vyko atkakli kova tarp Jaruzelskio valdžios ir lenkų filmo kūrėjų — tarp filmo meną kontroliuoti norinčiųjų aparatai ir jo nepriklausomybę išsaugoti besistengiančiųjų menininkų. Lenkų kultūros prižiūrėtojai nepamiršo, kad visi svarbieji lenkų filmo kūrėjai rėmė ir teberemia „Solidarumo“ sąjūdį. Išsamus festivalio aprašymas išspausdintas savaitraštyje *Variety* (1985.X.2) Užsienio stebėtojų nuomone, festivalis baigėsi kompromisu. Pasigesta žymiausių lenkų filmo menininkų, Andrzej Wajdos ir Krzysztofo Zanuso, bet susilaukta kelių gabių, kylančių režisierių — Kieszlowskio, Majewskio, Baranskio ir kitų. Kompromisas atsispindėjo ir filmų atrankoje — šalia rimtų meninių filmų šlūtinėjo primityvūs propagandiniai gaminiai.

Kitus tarptautinius festivalius, bet kartais atklysta į Sąjungą, kur jų politinis „principingumas“ giliai vertinamas. Tokie filmai labai primena panašius Lietuvos kino studijos gaminius. Pagrindinis festivalio prizas teko Stanislawo Rozeviciiaus meniniam filmui „Moteris su skrybėlaite“, apie kurią nemažai rašyta ir Lietuvos spaudoje. Nemažiau dėmesio sukėlė ir ypatingu juri komisijos žymeniu apdovanotas filmas „Moteris iš provincijos“, kurio režisierius Andrzej Baranskis atranda daug poezijos pilkoje kasdienybėje. Filmo herojė, 60-metė Andzia, prisimena savo vargingą, paprastą, bet garbingą gyvenimą. Ypač įdomi viena scena, kurios cenzoriai neįsileistų į lietuvišką filmą: Andzios sūnus paėmamas į kariuomenę ir nebežino ar jam tebeit į bažnyčią. Motina jį įtikina ir toliau lankyti bažnyčią, sakydama: „Į ką nors reikia tikėti“.

Pasak užsienio kritiku, primityviausio festivalio filmo laurai atiteko „Orumui“, Romano Wionceko režisuotam filmui, puolančiam „Solidarum“ sąjūdį. Filmo herojus yra doras darbininkas, kurį jo bendradarbiai išrenka profsąjungos vadovu. Prieš pat Jaruzelskio perversmą jis atsako streikuoti ir už tai nukentėcia nuo chuliganiškų „Solidarum“ pasekėjų. Šis filmas, varšuvinės chuntos atkirtis Andrzej Wajdos „Marmuriniam“ ir „Geležiniam žmogui“, dabar rodomas Lenkijoje tuščiose salėse. Kadangi jis visai sutampa su maskvine mitologija apie „Solidarumą“, juo greičiausiai pasipuoš ir Lietuvos ekranai.

Gdanske festivalyje buvo ypač gausiai atstovaujama žanras, kuriam užsienio korespondentai suteikė „Laukinių rytų“ vardą, palygindami jį su „kauboju“, ar „laukinių Vakarų“ filmais. Tai pagal partinius šablonus sukurti filmai, kuriuose narsūs lenkų milicininkai ir kareiviai kovoją su klasingais ir negražiais „buržuazinio“ pogrindžio „banditais“ ir „teroristais“. Jų meninė vertė minimali ir jie nepatenka į Vakarus, ar į

Didysis žmonijos paradoksas

Besiartinant Kalėdų šventėms, vėl yra proga grįžti prie Kristaus gimimo paslapties, o tuo pačiu ir prie krikščionybės paslapties. Į krikščionybę, o ypač į katalikybę, mes esame linke žiūrėti kaip į sistemą, kaip į tvarką, kurioje viskas yra suprantama ir paprasta. Tiesa, kad katalikybė turi palinkimą prisiderinti prie žmogaus prigimties, tačiau būtų nepilnas jos supratimas, jei mes praleistume iš akių tai, kad tiek krikščionybė, tiek pats Kristaus gimimas yra ir nuostaba. Ir tai pati aukštoji ir gilioji nuostaba, kurią žmonijai yra tekę išgyventi.

kį, tinkantį jų religinei struktūrai. Dievo visagalybės sąmonė įvairiose religijose jau nuo seno buvo aptemusi ar pažeista. Ant šito pagrindo, būtent nusikreipimo nuo Dievo visagalybės, kūrėsi ir savotiška krikščionybė, kuri istorijoje yra žinoma gnosticizmo vardu.

Galbūt nedaug perduoda viena protestantė rašytoja, krikščionybę apibūdindama kaip paradoksą. Ji rašo: „Mes gerai žinome, kad krikščionybė yra pilna paradoksų, ir iš tikrųjų ji yra pagrįsta pačiu didžiausiu paradoksu, transcendentinio Dievo įsikūnijimu. Šie dalykai (t.y. Dievo ir žmogaus vienybė) gali būti suderinami ne paviršiuje, bet gilumoje...“ (Magdalen Coffin, *The Future of Catholic Christianity*, 1966, p. 95).

Iš tikrųjų sujungimas vienoje būtybėje teisingai suprasto Dievo ir teisingai suprasto žmogaus pats savaime kuria tokį akibrokštą, kurį sunku išgyventi. Kaip visagalis Dievas gali tapti kūdikiu, gemančiu iš moters? Ir kaip žmogus, gimęs iš moters, gali apie save sakyti, jog jis yra vienos prigimties su Tėvu ir kad tas, kas jį mato, mato ir Tėvą?

Gnosticizmas

Kas yra gnosticizmas? Apie jį mes labai daug girdime iš antrojo ir trečiojo šimtmečio krikščionių rašytojų, kaip šv. Irenėjaus ir šv. Ignaco Kankinio. Tačiau kadangi pačių gnostikų raštų nedaug buvo išlikę, tai mes, kurie esame studijavę teologiją, apie gnosticizmą žinome tik iš netiesioginio jo nušvietimo, būtent iš jo kritikų raštų.

Tačiau mūsų laikais padėtis gerokai pasikeitė, kai Egipte buvo atrastas visas pluoštas gnostikų raštų. Iš jų mums aiškėja, su koku dideliu pavojumi turėjo susitikti vos gemanti krikščionybė. Iš jų mums naujoje šviesoje pasirodo kai kurie apaštalų pasisakymai, kuriuos mes žinome, bet kurių tikroji priežastis mums nebuvo žinoma. Mums taip pat iš šių atradimų labiau paaikškėja kai kurie dogminiai Bažnyčios formulavimai, kuriuos mes mokame atmintinai, bet jų gyvo aktualumo neįsivaizduojame.

Du kliviniai pažinti Kristų

Pirminės krikščionijos istorijos studijos atidengia prieš mūsų akis du didelius klivinius priimti Kristaus asmenį ir jo mokslą. Pirmojo klivinio atstovas yra Žydų tauta. Ji savo tūkstantmetėje kultūros istorijoje turėjo gerai sudarytą visagalią, pasaulį kuriančią Dievo sampratą ir kietai priešinosi bet kurio žemiško dalyko sudievinimui. Tuo remdamiesi daugelis žydų negalėjo priimti Jėzaus žodžių apie save, kad jis ir Dievas yra vienas.

Nauji gnostikų raštų atradimai

1945 m. gruodžio mėnesį vienas arabas aukštajame Egipte, netoli Nag Hammadi miestelio, atrado urną su gnostikų raštais. Urna buvo padėta vienoje kalno oloje, kur penktajame šimtmetyje prieš Kristų buvo laidojami žmonės. Radęs asotį, arabas tikėjosi rades aukso. Bet, kai vietoj aukso rado senus rankraščius, apsiavylęs juos išmetė laukan. Tik jo motina kai kuriuos rankraščius pasilikė. Turėdamas išsikelti kitur, Muhamed Ali al Samman (toks yra atradėjo vardas) likusius rankraščius atidavė kunigui, kuris pasiuntė juos į Kairą iširti jų vertę. Kai paaikškėjo, kad čia yra gnostikų raštai, buvo stengtasi surinkti ir išmestus rankraščius. Iš viso atsirado 52 raštai ar jų dalys.

Kitą klivinį, ir visai priešingą pobūdžio, išgyveno nežydų tautos bei kultūros, susitikdamos su Jėzaus faktu. Jiems palyginti nebuvo labai sunku priimti Dievo apsiavėkimą žmonių tarpe ir net Jo sūnaus gimimą. Jie savo religijose yra turėję įvairių tradicijų arba padavimų apie dievus, atsilankančius žmonių tarpe, net apie gemančius dievų sūnus ir panašius įvaizdžius. Dėl to Kristaus savinimasis Dievo titulu jiems buvo palyginti ne taip sunkiai priimtinas. Bet kadangi jiems trūko teisingos, pilnaprasmės visagalio Dievo sampratos, jie į Kristaus istoriją pažiūrėjo daugiau ar mažiau kaip į įvy-

metų po Kristaus. Pačių raštų amžius siekia net iki 120-150 metų po Kristaus.

Ko nors iš esmės naujo apie Jėzaus asmenį šiuose raštuose, atrodo, nėra, tačiau naujas ir apaštalinei krikščionybei priešingas yra krikščioniškų faktų aiškinimas. Šis aiškinimas remiasi nemažai graikiškąja filosofija. Taip apie gnosticizmą yra pasakęs žymus protestantų teologas Adolf von Harnack dar prieš šių raštų atradimą. Šalia to gnosticizme yra ir budizmo bei persų religijos Zaratustros pėdsakų. (Atradimo istorija ir radinių turinys čia yra atpasakota, sekant knyga *The Gnostic Gospels*, parašytą Elaine Pagels, išleista Random House New York 1979 metais.)

Albrecht Duerer (1471-1528)

Sventoji šeima su žiogu

Perdėtas dvasingumas

Gnostikų sąjūdžiui būdingas dalykas yra perdėtas dvasingumas. Jiems Jėzus nebuvo kūno žmogus. Tai buvo greičiau dvasinė apraishka. Gnostikų raštai juokiasi iš to, kad Jėzus kentėjęs ant kryžiaus. Iš viso žmogaus sampratoje gnostikai kūnui neskyrė didelės reikšmės. Dėl to kai kas į gnosticizmą žiūri kaip į „iš proto išėjusį“ platonizmą.

Neskaicius šių raštų sunku būtų pilniau atpasakoti jų turinį. Tačiau iš kitų atpasakojimų aiškėja, kad čia yra labai didelis idėjų mišinys, pridėtas krikščioniškajam apreiškimui. Šie raštai tačiau yra naudingi mums tuo, kad jie liudija, jog Jėzaus įvykis išėjo

svetima Dievo Tėvo sąvoka. Jie buvo linke Dievą suvokti kaip moterį (p. 54). Šv. Irenėjaus ginčas su gnostikais vyko ne tiek dėl Kristaus sampratos, kiek dėl Dievo sampratos. Jam rūpėjo krikščionijoje išlaikyti sąvoką, kad Dievas yra vienas, pasaulio kūrėjas, Tėvas ir Viešpats (p. 44). Šv. Irenėjus sutiko, kad gnostikai stengėsi pasiekti aukštesnio teologinio pažinimo (p. 97), tačiau jis negalėjo su jais sutikti, kad jie nepripažino Jėzaus kaip realaus žmogaus (p. 98).

Kristus — Dievo oponentas

Kita gnostikams būdinga pažiūra buvo, kad jie į Kristų žiūrėjo kaip į sukilimą prieš senąjį Dievą. Iš popiežiaus Klemenso laiško korintiečiams žinome, kad šioje krikščionių bendruomenėje buvo atsiradę žmonių, kurie ėjo už „naują Dievą“ prieš „seną“. Gnosticizmas kaltino krikščionis, kad jie „naiviai garbina Dievą, kaip pasaulio kūrėją“ (Pagels, p. 37 ir 116). Gnostikai tvirtos Dievo sąvokos neturėjo. Be to, jiems buvo

Kodėl mums studijuoti šiuos atradimus, apie kuriuos kai kas sako, kad jie suduos smūgį katalikiškai tikėjimo sampratai. Mes juos studijuojame dėl to, kad geriau suprastume tai, ką rašo savo raštuose apaštalai: Paulius ir Jonas, ir kad gyvesni mums pasirodytų tie žodžiai, kuriuos kalbame tikėjimo išpažinime ir apie kuriuos kai kas sako, kad čia yra sausas dogmatizmas.

Apaštalo Pauliaus problema

Sie atradimai mums gyvai parodo, su kokia komplikota problema susitiko apaštalas Paulius, apsisprenddamas išpažinti Kristų. Jis suprato, kad Kristus įveda naują sąrangą žmonijos istorijon, ką išpažino ir gnostikai, bet jis negalėjo išpažinti Kristų kaip absoliutinės Dievo sampratos griovėją. Senojo Testamento Dievą, kaip meilę, jis rado išreikštą Kristaus žodžiuose, (Nukelta į 2 psl.)

Dievo įsikūnijimas žmoguje

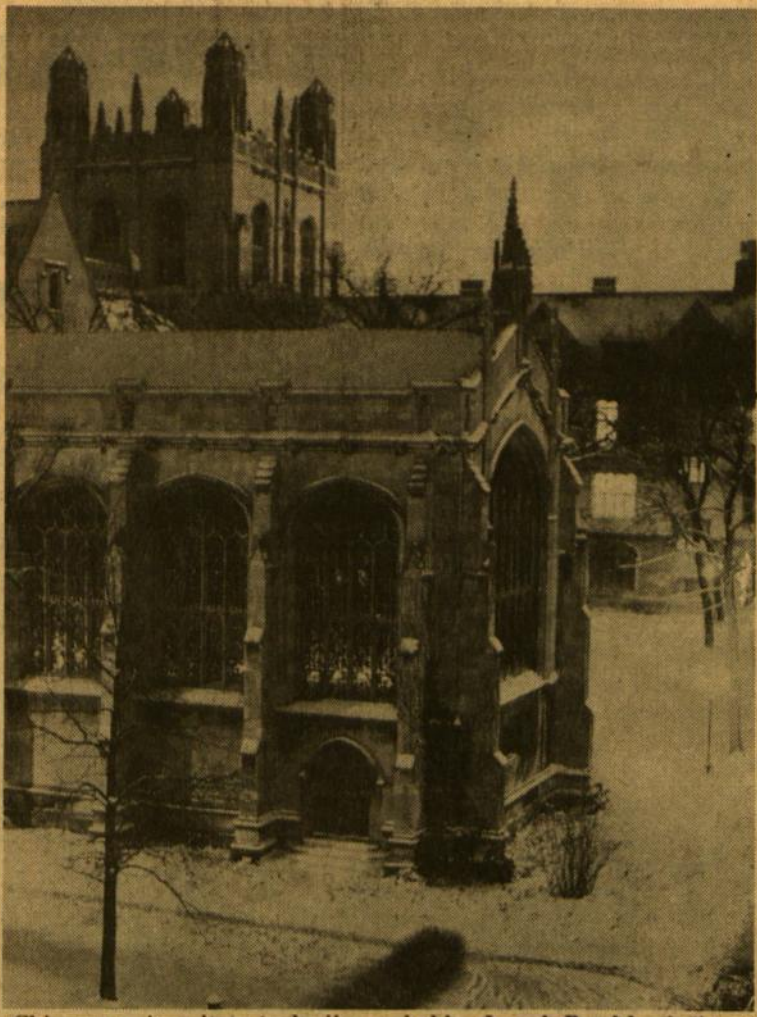
(Atkelta iš 1 psl.)

kad Dievas yra jo Tėvas. Dėl to krikščionis, kilusius iš pagonių, jis sveikina kartu ir Dievo, ir Kristaus vardu. „Tebūnie jums malonė bei ramybė nuo mūsų Tėvo Dievo ir Viešpaties Jėzaus Kristaus“ (Rom. 1, 7). Apaštalas Paulius ir kiti apaštalai mokėjo suderinti Kristaus dievybę su egzistencialiu tos dievybės apsiareiškimu Jėzūje Kristuje.

Apaštalas Paulius, įtikėjęs į Kristų ir išeidamas jo skelbti visoms tautoms, nepasiliko žydiškame tikėjime. Jis išėjo „visa atnaujinti Kristuje, ir tai kas yra danguje, ir kas žemėje“ (Pil. 1,10). Jis Kristų suprato ne tik kūniškai, bet ypač dvasiškai, ką jis yra ne kartą savo laiškuose išreiškęs. Kristus tikinčiuose jį reiškiasi didele jėga (Pil. 1, 19). Taigi yra tam tikro panašumo tarp apaštalo Pavilo Kristaus supratimo ir gnostikų, tačiau Paulius mokėjo Kristuje matyti ne tik galingą Dievo dvasią, bet ir konkretų žmogų. Jis taip pat mokėjo Kristuje matyti Dievo Sūnų, o ne dieviškos sampratos griovėją.

Kristaus žmogiškumo reikšmė

Savaip, bet taip pat ryšium su tomis problemomis, kurios yra išlikusios gnostikų raštuose, Kristaus problemą sprendė apaštalas Jonas. Jam ne tiek rūpėjo Kristaus dievybės suderinti su jo žmogiškumu. Ši tiesa jam buvo per daug aiški, kad sukeltų kokio rūpesčio. Bet jam rūpėjo apginti Kristaus žmogiškumą. Ar Kristus tikrai yra žmogus? Kaip matome iš gnostikų raštų, Kristus jiems yra greičiau dvasia, kuriai nereikia nei mirti, nei prisikelti. Dėl to apaštalas Jonas smulkmeniškai ir realistiškai savo evangelijoje aprašo Kristaus mirtį ant kryžiaus. O savo laiškuose jis įsami perspėja, kad Kristus nebūtų persikirtas, kad nebūtų paneigta jo žmogiškumas. Jis rašo „Iš to pažinsite Dievo dvasią: kiekviena dvasia, kuri išpažįsta Jėzų Kristų kūne atėjus, yra iš

Chicago universiteto teologijos mokykla, Joseph Bond koplyčia.

Dievo, ir kiekviena dvasia, kuri Jėzaus (taip) neįpažįsta, nėra iš Dievo“ (1 Jon. 4, 2-3). Šios problemos, būtent: kaip Kristų suderinti su visagaliu Dievu ir kaip jį suderinti su žmogiška prigimtimi, buvo pagrindinis krikščionijos rūpestis pirmais šešiais krikščionių šimtmečiais. Tai buvo be galo didelė problema. Tai buvo toks iššaukimas žmogaus protui, kurio žmonija savo istorijoje nebuvo turėjusi. Krikščionija šios problemos sprendimą yra radusi ir išreiškusi mūsų dažnai kartojamame tikėjime. Kai šis išpažinimas yra dažnai kartojamas, jis pasidaro kasdienybė ir nustoja savo reljefo. Bet iš tikro šie žodžiai yra pats didysis krikščioniško genijaus pasireiškimas. „Tikrų Dievų Tėva, visagali, dangaus ir žemės sukūrėjas, ir Jėzų Kristų viena-

tinį jo sūnų, gimusį ir kentėjusį“ Šie žodžiai yra sprogdinančių jėgų suderinimas. Šiuose žodžiuose, jei būtų prarastas jų suderinimas, reikštų didesnės sprogdamos jėgos, negu vandenilio atome.

Iš tikrųjų krikščionijos istorijoje tos sprogdamos jėgos buvo daugiau ar mažiau buvo juntamos. Taip, gnosticizmui nušiuvus, iškilo galingas manicheizmo sąjūdis, kuris net iki 7-to šimtmečio buvo toks įtakingas pietinėje Europoje, kad daug kas nebuvo tikras, kuri krikščionybės forma išliks. Manicheizmas sekė gnosticizmo keliu ta prasme, kad Kristų nelaikė realiu žmogumi ir skelbė panieką žmogui.

Teisingai sako Elaine Pagels, naujai atrastų gnostikų raštų tyrinėtoja, kad „tradicinė krikščionybė labiau negu gnostikai buvo susirūpinusi rasti santykį su kitomis

prigimti ir sudvasintų Kristumi sudarė naują pavojų krikščioniškai harmonijai. Prieš šį sąjūdį išėjo kovon šv. Pranciškus Italijoje.

Bogomilų sąjūdis Rytuose ir albigensų Vakaruose

Suskilusio Kristaus arba per daug dvasiškai suprastose krikščionybės pavojus ilgai lydėjo krikščionybę ne tik Vakaruose, bet ir Rytuose. Tarpe Rytų sąjūdžių yra pažymėtinas bogomilų sąjūdis. Jį sukėlė vienas kunigas — Bogomilas Bulgarijoje dešimto šimtmečio viduryje. Jis įstengė sukurti plačią dualistinę sektą Rytų Europoje. Šis sąjūdis atmetė Senąjį Testamentą. Pasaulio sukūrimą jis priskyrė velniui. Jis atmetė sakramentus. Kryžių jis atmetė dėl to, kad tai yra medžiaginio dalyko garbinimas. Sąjūdžio dalyviai turėjo susilaikyti nuo mėsos ir nuo vyno. Sąjūdis buvo nusistatęs prieš valstybinę valdžią, niekino senesius ir kilminguosius. Carą laikė pasmerktu į pragarą. Skatino tarnus neklausyti šeiminių.

Sio sąjūdžio mintys yra labai panašios į valdensų religinio ir politinio sąjūdžio pažiūras pietinėje Prancūzijoje viduramžyje, prieš kurias kovojo šv. Bernardas. Kokiū būdu šios pažiūros pateko pietinėje Prancūzijoje, nėra aišku. Galbūt ryšiniai galėjo būti kryžiuočiai, kurie su šiomis pažiūromis susitiko Balkanuose ir Mažojoje Azijoje. Panašių pažiūrų buvo atsiradę ir Olandijoje. Į slavų tautas Bogomilo idėjos atėjo per Trakiją. (Pgl. Jonathan Sumption, *The Albigensian Crusade*, London: Farber and Farber, 1978, p. 35-39.)

Susipažinimas su tais sąjūdžiais, kurie nęstengė rasti pilnesnio įsikūnijimo Dievo suderinimo su žmogiška prigimtimi, skatina mus su gilesniu atsakomybės supratimu eiti į šią problemą.

Taisingai sako Elaine Pagels, naujai atrastų gnostikų raštų tyrinėtoja, kad „tradicinė krikščionybė labiau negu gnostikai buvo susirūpinusi rasti santykį su kitomis

Chicagos teatruose Šekspyro „Ričardas III“

Chicagoje nuo 1981 m. veikia dramos grupė, dabar pasivadusi Chicago Shakespeare Company. Tame dramos ansamblyje yra 17 narių ir jie savo pastatymams pasirenka Šekspyro arba kitus klasikinius dramos kūrinius. Iš viso jau yra pastatę 16 Šekspyro veikalų. Nuo 1984 m. jie pradėjo vaidinti ir miesto parkuose, be to, jie lanko pradžios ir aukštesnes mokyklas visoje Illinois valstybėje, vaidindami ir moksleivius lavindami pastatymuose. Jau jie taip pasitarnavo daugiau kaip 45,000 moksleivių ir studentų. Jie susiranda talkininkų ir iš šalies; jau jiems yra padėję net apie 400 žmonių: aktorių, scenos ir kostiumų planuotojų, režisierių ir kitokių savanorių talkininkų.

Dabar iki gruodžio 29 d. jie stato Šekspyro dramą „Ričardas III“. Tai kruvina istorija Ričardas III iškilimo į Anglijos karalius. Dramoje daug tragiškumo: apgaulės, išdavimas, žudymas, bet drauge ir sunkios šeimos narių kančios, kai jų giminę bloškia tragiški smūgiai. Pagaliau ir pats Ričardas III žūsta nuo sukilusių pavaldinių, būdamas paskutiniu Plantagenetų dinastijos karaliumi. Vaidinimai vyksta jų teatro patalpose, 1608 N. Wells, Chicago šiaurėje.

Sutelktas pajėgus aktorių kolektyvas: Tom Blanton baigęs Northwestern universitetą, Lise Bulthuis — Lawrence, Vincent Dopulos — Ohio, Myron Freedman — Nevados, Becky Kessel — Columbia kolegija, Jane Lynch — Illinois universitetą, Steve Pickering — Tennessee, Daniel Robbins — su magistro laipsniu iš Ohio universiteto, Marybeth Russo — baigusi Webster vaidybos mokyklą St. Louis, James Schneider studijavo Karališkoje dramos mokykloje Londone. Grupės vadovė Alyse Stanko su diplomu iš Northwestern, režisieriaus pavaduotojas Gary Glasgow su bakalaureatu iš St. Louis scenos menų konservatorijos.

J. Pr.

tautomis. Jeigu gnostikai labiau gilinosi į pagrindinę žmogijos blogumo patirtį, tai tradicinė krikščionybė tam nepritarė... ji aiškino, kad natūrali tvarka iš esmės yra „gera“ (p. 146).

Mergytė, besiveržianti į vedybas

Didieji Chicagos dienraščiai penktadieniais ir sekmadieniais skelbia sąrašus spektaklių, kurie, kritikų nuomone, yra geriausi ir rekomenduotini pamatyti. Tarp jų Stage Left teatre, 3244 N. Clark, iki gruodžio 21 d. ejo drama „The Member of the Wedding“. Vaidinamas gyvenimas JAV pietinėse valstybėse šeimoje 1945 metais, kur 12 metų mergytė, iš vaikystės amžiaus bręstanti ir ankstyvą jaunystę, pergyvena ieškojimą ir ilgesį. Kai jos brolis grįžta į namus vedyboms, mergytė, kurios vardas Frankie, ne tik užvaldo vedybų idėjas, bet tiesiog ji nori būti dalimi brolio vedybų ir su jo naujai kuriamą šeima keliauti į povestuvinę kelionę.

Frankie vaidmenį — labai tinkanti, mažo ūgio Shimer kolegijos studentė, nuostabiai įsivieniusi į savo vaidmenį. Aktoriai daugiausia patyrę: Tai baltų ir juodų jungtinė grupė, bet gerai susigyvenus. Atkreipia dėmesį labai šmaikštus berni-

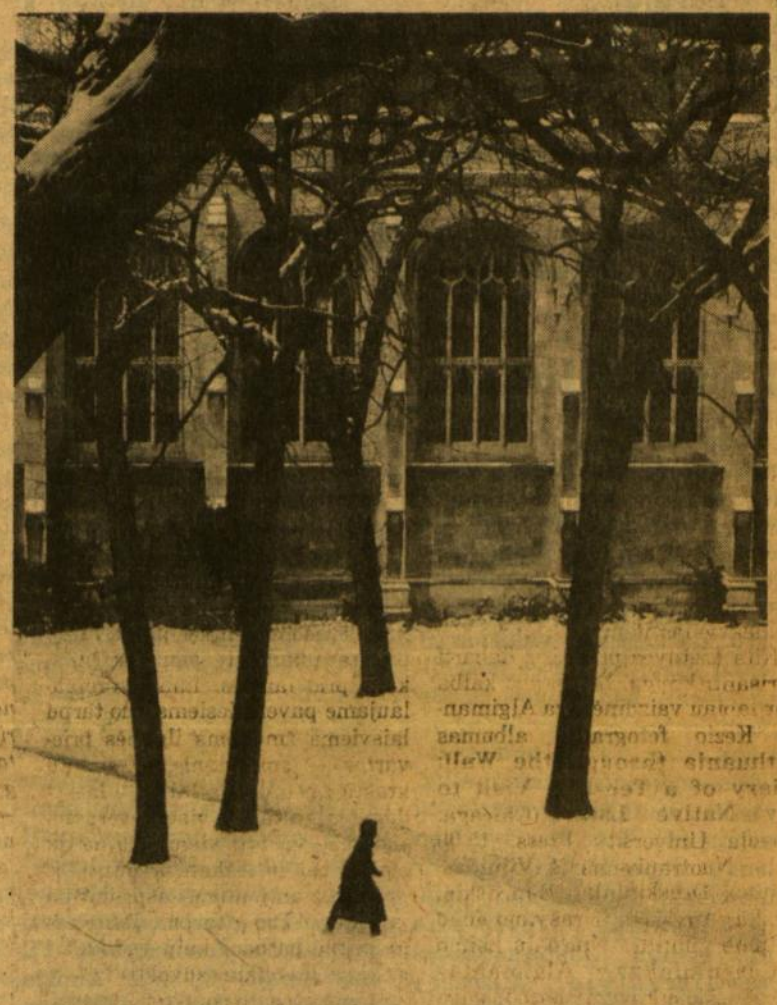
kas, tik 10 m. amžiaus Johnny Galecki, jau dalyvavęs filmuose ir komerciniuose TV pastatymuose. Julie Rowena Hays baigusi Northwestern universitetą. Barbara Johnson teatro studijas išėjusi Illinois South universitete, Richard Ladd atkviestas iš New Yorko, Melissa Lindberg, režisieriaus pavaduotoja, baigusi Dartmouth kolegiją, Kevin McCoy — iš Illinois valstybinio universiteto, Claire Partin neseniai baigusi Northwestern universitetą, Debra Rodkin su bakalaureatu iš Goodman dramos mokyklos, Paulette Williams studijas išėjusi Barat kolegijoje ir Goodman dramos mokykloje.

Dramos autorė — Carson McCullers. Jai reikia dėkoti, kad veikalą sukūrė svarų. Pastatymas surežisuotas patyrusios teatralės Ann Fournier.

J. Pr.

Šv. Raštas tai srovė, kur gali ir dramblys plaukyti, ir avinėlis braidyti.

Grigalius Didysis

Joseph Bond koplyčios detalė, Chicagos universitetas.

Juozas Toliušis

Kalėdinis atgimimas

Aloyzo Barono vardo novelės konkurso 1985 m. premiją gavusi novelė

Kai mūsų tolimieji protėviai tebegyveno miškuose ir uolų kiaurymėse, jie rankose nuolat nešėsi kuokas ir padėrusiom akimis vis žvelgė į maitintoją žemę. Tai dėsi labai seniai — mūsų era dar nebuvo prasidėjusi.

Žmogus atsirado tik tada, kai jis išėjo iš miško ir, užvertęs galvą, pamatė žvaigždes. Šio pastarojo sakinio jokiam evoliucijos vadovylyje nėra. Stanislovo galvon toji mintis šovė visai netikėtai, gulint Mrs. Bernot palėpėje, kuria jis jau penkeri metai pudykiškai naudojasi.

Palėpės lango išpjova aprėpusi nuoga šaką, o už jos mėlynuoja begalinis eteris. Ne, žvaigždžių nematyti, tik skaidri padangė. Bet šiandien Kūčių popietė: ji neša Stanislovą į dausas. Jis tįso niūriame viengungio guolyje, o minčių ratas anapus erdvę, žvaigždynuose.

Kolumbas, žiūrėdamas į žvaigždes, Ameriką atrado, astronautai į jas skrieja tūkstantinium greičiu, turiu ir aš pakilti! Visai nesvarbu, jog palėpė — nyki, o Stanislovas — tik valkata.

Iš apatinio buto smelkia kalėdinės giesmės ir jos Stasj graudina. Šuns gyvenimas, argi taip galima? Karčiamos, slampinėjimas šukšligatviais, atsiktiktinis darbas už kelis nusususius dolerius...

Sąžinė dirgina stiprėjanti graustinium, ir pagaliau Stasys neišlaiko. Pašoka iš lovos, skubiai rengiasi ir, pribėgęs prie senos spintos, atveria duris visu platumu. Pertvarų ketvirtainiai pilni, lyg kokioje krautuvėje: marškiniai, nertinukai, staltiesės, žvilgantys motorėlis, kalnas įvairiausių frankių... Minutei graudulys dingsta, Stasys šelmiškai nusišypso ir braukia

ranka per gražių, pukuotų audinių stirtą. Geri rankšluosčiai, importuoti, — bent po dolerį turiu gauti.

Akimis nušoka į kitą spintos kertę, kur suversta visa krūva megztukų. Žvilgsnis staiga keičiasi, rūgštėja, o rankos skėteriojasi ir verčia margus vilnų raštus.

— Velnio boba, vėl mane apvogė. Patį geriausią megztuką!

Bet ūmai Stanislovas rimtėja, susigęsta; jį vėl apgaubia švenčių rimitis, ir šeiminingai atleidžia.

— E, prasta moteris, ko gali iš jos tikėtis? Bet... prekyba su ja jau baigta! Taip negalima.

Ištraukęs iš palovio keletą didelių popierinių maišų, ima krauti į juos visą spintos turtą. Manta įgyta viešai nesakomo būdu, ir Stasys dabar prisimena visa tai su tikru atgailautojo virpesiu. Kas nuo kiemo virvės nukabinta, kas iš praviro garažo praeinant nunešta, o anas margas užtiesalas — praėjusios vasaros papildymo vizito prisiminimas.

Prikėmęs net keturis maišus, sumezga į didelį ryšulį ir apsiėngęs leidžiasi laiptais žemyn. Tyliai, kad Mrs. Bernot neišgirstų. Prikibęs vėl, tai ir teisingas, derėkis. O jį tik centus duoda net ir už geriausią prekę.

Stasys pikta nusišypsuoja. Tik šį kartą ne dėl Mrs. Bernot šykštumo, bet dėl savo nešvarių minčių, vėl grįžtančių atgal. Baigta, viskas baigta — jokių vagysčių daugiau!

Galėčiau visa tai klebonui atiduoti, tegu išdalija vargšams. Bet anas paklaus: iš kur? Gal nunešti į prieglaudą?

Ne, dar nei pats nesugalvoja, kur?

Nuo Mrs. Bernot jis vis tiek neišsisuka, nes jos buto duryse visad plauko storio plyšelį. Durys staiga veriasi, suvelta galva kyšteli laukan ir sveikina ant laiptų sustingusį nuomininką.

— Oho, — išsipučia akys, pamačius Stasj su ryšuliu, — gerą užsakymą gavai!

Prakeikta slapukė, visada kiša nosį ne į savo reikalus. Ir tokiu momentu, kai jis

pasmerkęs ne tik save, bet ir visus nenaudėlius, kurių pulkan yra irikiavęs ir savo šeiminingkė.

— Šventės, užgimimas, — Stasys net nustamba savo patos. — Nešu atiduoti... — sutrikimo sekundė, bet išsigelbėjimo mintis staiga šauna pašamonėn visu aiškumu.

— Našlaitynui! Jų dėžė naujai padėta prie didžiosios gatvės!

Taip, tikrai tenai. Vyrai raudonais švarkais praėjusią savaitę ten atvežė ir prikakino prie stulpo.

Tvirčiau suima maišus ir drąsiai prasi-spraudžia pro nustečiusią Mrs. Bernot.

Tikriausiai boba netiki, — toks įtarus žvilgsnis iš padilbų.

Gatvėje pradėjė snigčioti, lengvos skraiduolės krinta ant Stanislovo blakstienų, tūrpsta ir rieda skruostu. Tartum sniego ašara. Pro šalį skuba baltai apkritusios skrybėlės, veidai išsišiepę džiaugsmu. Nuotaikos pagautas, Stasys net pasisveikina su kelias nepažįstamaisiais. Ir atsakymą išgirsta: tikros šventės!

Kai suverčia maišus prieglaudos dėžėn — pats pirmasis, jį dar tuščia — net filosofuoti pradeda. Jūs, dvasios skurdžiai, perkate blizgčius savo malonumui, o aš teikiu džiaugsmą kitiems. Daug kilnių žmogijos principų remiasi šalpa...

Net nepajunta, nuskridęs fantazijos pasaulin, o kai grįžta į realybę, žiūri, kad jau nuklampojes net keletą skersgatvių. Languose žvilga sidabro eglės, namų prielaipčius užgožusios didžiulės plastmasės žvakės, — Stanislovas stebi išsižiojęs. Tiek jau nutekėjo Kalėdų, o jis to šventinio mirazho, rods, niekad anksčiau nebuvo pastebėjęs.

Prie kartinio dviaukščio pūpo išsikėtęs sniego senis. Šviežiai sulipdytas, net takai dar nespėję apsnigti, kur gniužtės nuritintos. Žiūri Stasys į trijų baltų rutulių bokštą ir galvoja. Kitu atveju būtų paspyręs ir karčiai nusijuokęs, bet dabar skruostas šviečia džiaugsmo raukšlele,

pasivėlavusių pirkėjų. Ateina Valentino diena, paskui Velykos, kapinių puošimas... Visus metus gali dirbti.

Juodu įremia pečius lentinėn pastogėn, šeiminingas aiškina eglaičių kainas, o Stasys parengingai seka jo rankų mostus ir skubiai beriamus žodžius. Iš džiaugsmo kainoraštis akimirkomis nublanksta vaikų kryptavime, sutirpsta šeiminingo balsas, nes Stasj kutena malonus kvaitulys.

— Štai, koks pasiryžimas ir permaina: aš nebe valkata, o dirbantys!

Jis atsilapoja apsiuostą, — taip, kaip šeiminingas, kad švarko kišenė būtų paranki pinigams brukti, nusmaukia pakaušį skrybėlę ir pasirošia žengti pirkėjų spūstin.

Prie plačiašakės eglės stovi moteris. Užlauzęs galvą viršūnėn, vertina medį ir šypsoi. Auka nužiūrėta, ir Stasys skubiai artinasi prie pirkėjos: jos šypsnys beveik užtikrina pirkinį. Bet pirkėja, pajutusi žingsnius, atsisuka, jos veidas vienu akimoiu pasikeičia į nuostabą, ir pirkinį ji jau pamiršus.

— Stanislovai, ką tu čia darai? — žodžiai netikėti ir nesmagūs.

— Keistas klausimas, ponai... — pavardė tupi ant liežuvio galo, bet Stasys negali prisiminti. Tik veidas jam baisiai žinomas, o jame glūdi kažkoks nemalonus prisiminimas. — Dirbu čia, ponai. Visi dirbame šiame įkarštyje. Tas medelis puikus ir tik septyni doleriai.

Jis pėrbėga žvilgsniu lieknąją eglutę, net ranka pamoja, bet jaučia, kad pirkėjos akys jį svilina. Šio mintys lekia panamišiais, spraudžia šią moterišką ir tarpuvar-tes, ieško jos parke, tikrina savo šeiminingos draugių kadra, — pašamonėje jokio atgarsio. Ir ko jį taip įžali vėpso?

— Mes eglutes ir į namus pristatome, — Stasys bando naują kalbą, — koks jūsų adresas?

— Tikrai čia dirbi? — jį žodžius ištesia su juntama pašaipą ir taip garsiai, kad net šeiminingas pasisuka juodviejų pusėn. —

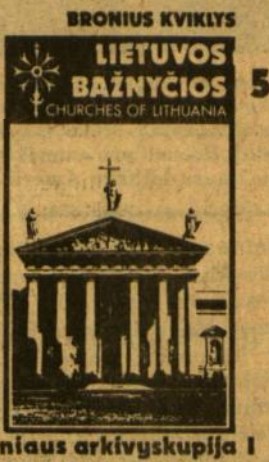
Tuzinas (daugiau ar mažiau) šių metų gerųjų

Kalėdų švenčių proga periodikoje įprasta mesti žvilgsnį į besibaigiančių metų knygų derlių — jomis pasidžiaugti, jas trumpai priminti skaitytojams, tikintis, jog viena kita iš jų pateks į kalėdinių dovanų artimesiems sąrašą. Čia atsirinkome tryliką, mums atrodančių, pačių geriausių 1985 metais išėjusių lietuviškų knygų. Tas, kurios jau buvo šiuose puslapiuose recenzuotos ar kitaip aptartos, apibūdiname cituojamais recenzentų komentarais.

Be abejo, išskirtinę vietą išėvių jos knygu lentynoje užima Broniaus Kviklio „Lietuvos bažnyčių“ serija, kurios penktojo tomo Vilniaus arkivyskupija I (Chicago: Lithuanian Library Press, 25 dol.) tik ką sulaukėm. Žvelgiant į daugiametį Broniaus Kviklio veikalą, „reikia pabrėžti, kad tai nėra vien tik vizualiniai ar inventoriiniai bažnyčių aprašai. Tai yra labai šakotas ir daugiasluoksnis darbas, liečiantis visos lietuvių tautos religinio gyvenimo raidą nuo istorinių laikų pradžios iki dabarties. Ir ta raida čia neatsieta nuo tautinio sąmonėjimo kelio, nuo grynai istorinio vyksmo, nuo meno epochų architektūrinės ir kitokios įtakos, nuo grynai lietuviškų brojų išskojimo įvairiuose reiškinuose, stengiantis apimti jų visumą ir atskiras detales“. O penktasis „Lietuvos bažnyčių“ tomas, „skirtas išimtinai sostinės Vilniaus bažnyčioms ir visam šio miesto religiniam ir tautiniam fonui, ... šiandien yra būtinas mums visiems. Jeigu ankščiau galėjome turėti išskirtinių sentimentų tik savo vyskupijai, tai istorinės ir amžinosios mūsų sostinės arkivyskupijos atveju su ja yra įvairiopa sujungta visa Lietuva ir kiekvienas iš mūsų“.

Kita Lietuvos praeitį ir dabartį surišanti knyga, bet kurios kalba dar labiau vaizdinga yra Algimanto Kezio fotografijų albumas *Lithuania through the Wall: Diary of a Ten-Day Visit to My Native Land* (Chicago: Loyola University Press, 15.95 dol.). Nuotraukomis iš Vilniaus, Kauno, Druskininkų, Rumiškių, Trakų, Anykščių ir rašytojo Jono Bilūno gimtinio Niūronių kaimo fotomenininkas Algimantas Kezis „šioje knygoje parodo savo kelionės įspūdžius, kuriuos trumpomis, bet labai taikliomis pastabomis paryškina ir nelie-

tuviams suprantamus padaro Kazys Almenas, parašęs knygos įvadą ir nuotraukų įprasminimą. Įprasminimą, nes Almenas nuotraukų turinį suriša su Lietuvos istorijos įvykiais, kraštovaizdžiu, žmonėmis, jų religingumu, darbštumu ir kūrybingumu. Be patos ar pagiežos atvirai parodoma ir sovietinė realybė okupuotame krašte“.

Vilniaus arkivyskupija I

Sulaukėme ir nedidelio, bet itin svarbaus religijos filosofijos veikalą. Tai Antano Maceinos *Dievas ir laisvė* (Chicago: Ateities leidykla, 5 dol.). Knygoje autorius dėsto jo atstovaujama laisvės sampratą, sklaido laisvės vykdymą (nagrinėdamas laisvės ir būtinybės santykį, laisvę kaip žmogaus kenozę, Dievą ir laisvę, laisvės padėtį ryšium su ateizmu, blogiu ir kalte), užsklendžia, išryškindamas Kristaus vaidmenį laisvės įprasminime. Knygoje ypač svarbi, nes vargu ar yra kita egzistencinė problema ne tik mūsų asmeniškame, bet dar labiau viešame gyvenime, prie kurios esame linkę prieiti taip prieštaraujantys sau patiems, kaip prie laisvės. Laisvės reikalaujame pavergtjiesiems, tuo tarpu laisviems žmonėms ilgamės prievartos — smerkiame gyvenamų kraštų „per didelę laisvę“, laikydami ją kalta dėl visų negerovių, siekiami varžyti vieni kitų ne tik elgesi, bet ir iškandimą minti, ir prisiveržiantį mums nepriimtina jausmą. Tuo tarpu Antanas Maceina parodo, kaip radikaliai galima ir reikia suvokti laisvę. Žmogus yra pašauktas laisvei, pašauktas kurti kultūrą („čia laisvė pertvarko būtinybę, teikdama jai naują linkmę ir prasmę“, p.49)

ir tuo pačiu kreipti visą sukurtą pasaulį į jo galutinį tikslą — Dievą. Tokiu būdu ši mūsų filosofo studija sudaro tartum kodą iki šiol taip įtaigiai vystytai jo ankstyvesnių veikalų žmogaus būties pasaulyje skleidimui. Ir šis trumpas Antano Maceinos žodis mums yra pakartojamas kvietimas į pilnutinį žmogišką gyvenimą, praregint, autorius pagalba, jo sąlygas ir jo prasmę.

Antanas Rubšys užbaigė savo veikalą *Raktas į Senąjį Testamentą*, išleidamas trečiąjį jo tomą: *Tiltai ar sienos?* (Putnam, CT: Krikščionis gyvenime, 10 dol.). „Šiuo tomu kūrybingasis mūsų skriptūristas baigia prieš dešimt metų užsibrėžtą tikslą — duoti lietuvių visuomenei platų įvadą į visą Sventąsias“. Trečiasis šios studijos tomas, ir penktasis „Raktų“ į Sventąjį Raštą serijoje, skiriamas „tikėjimo kraščio, randamo Senojo Testamento knygoje, nagrinėjimui. Čia pro mūsų akis pravedamos ir antrojo Izaijo įspūdingosios maldos ir įžvalgos: Jahvės tarno, kunigiškiosios karalystės įvaizdžiai... Čia ir psalmėms skirta gana daug vietos, ir kūrybinėms novelėms — apsakymams apie Joną bangžuvio viduriuose, Jobą, Esterą, Juditą. Autorius čia gerai paaiškina ir pabrėžia, kad nereikia laikyti tų atpasakojimų istoriškais, bet tik istoriškoms novelėms. Šitai yra kaip tik šiuo metu biblinių studijų naujojo posūkio apraška, būtent netaikyti Sventąsias raudamų atpasakojimų istoriškai, bet istorinėms novelėms, kurių tikslas atskleisti, autorius žodžiais, Dievo užmoji žmonių istorijoje“. Autorius taipgi nušviečia „istorinę, geopolitinę ir religinę padėtį, taikliai panagrinėdamas vadinamąjį apokaliptinį brožą pačiose vėliausiai užrašytose Senojo Testamento knygo- se“. Užsklandoje autorius „sumuoja pagrindinę mintį, kurią visų tritomu veikalų norėjo perteikti skaitytojui: *Senasis Testamentas yra tikėjimo istorija. Jo puslapiuose atsimenama ir aiškina- nama ilgąmžė Sandoros bendrijos kelionė į ateitį... Senasis Testamentas alsuoja pašaukimu gyventi dabar. Dievo ateities jėga — susitikti tikėjimu su ateities prasme ir laime dabar. Todėl laukimas Senojo Testamento puslapiuose yra kūrimas — kuriama istorinė sąmonė... Pusalpis po puslapio liudija, kad istorija turi išganymo tikslą ir tuo pačiu išganymo prasmę... Kun. prof. A. Rubšio Sventąsias nagrinėjantis „penkiatomis“ yra neįkai- (Nukelta į 4 psl.)*

António Gedeão

Kalėdų diena

Šiandieną reikia būti geram. Šiandieną reikia ranka paglostyti vaikų veidus, kalbėti ir klausytis švelniai, su visais apsikabinti ir duoti dovanas.

Tą dieną reikia prisiminti kitus — vargšus — kenčiančiuosius, juos padrąsinti, kad galėtų tęsti ir priimti savo vargą, atleisti mūsų priešinkams, netgi ir tiems, kurie to neverti, mąstyti apie mūsų gyvenimą, toki trumpalaikį ir toki rimtą.

Jaudina toks visuotinis broliškumas. Paleidi radiją ir tuoj angelų choras, nelyginant tikrieji angelai, švelnia giesmė, smuikams ir gitaroms pritariant, nuotaikingai gieda Kūrėjui himną. Ir vos tik nutyla verksmingi šauksmai, kalbėtojas skelbia geriausių valymo priemonę.

Ir vėl giesmė užlieja Dangų ir Žemę, o patetiniam įkaršty balsai vis kyla. (Ar tamsta žinai, kada iš tikrųjų Kūdikėlis Jėzus gimė? Nebūk kvailis! Tučtuojau įsigyk gerą rankinį laikrodį.)

Vis sunkiau darosi vaikščioti prabangiom gatvėm. Visi stumdosi, dauginasi besijuokiančiais mostais. Visi dalyvauja džiaugsmuose kitų, lyg kad savuosiuose, ir pirštiniuotom rankom atsiveikina draugus, toleliau praeinančius.

Krautuvėse, vitrinų ir stiklinių spintų prabangoje, su taigiais gero skonio prašmatnumais ir išradingumu, tūkstančių kilovatų intesyvioje šviesoje žėri gražūs ir nenaudingi metalo, stiklo ir keramikos daiktai.

Džiaugsmingam susijaudinime pasimetusios akys seka švytesių ir spalvų aistringą šaukimą. Ir lyg visa tai tiesiogiai mum teiktų pagarbą, lyg kad Dievas žiūrėtų į mus ir mus apipiltų laiminingais ir malone.

Bacho oratorija užburia gatvių atmosferą. Jaučiama ore ryskėjanti permatoma išorė. Ir žmonės, netgi negalvodami, žengia į krautuves ir perka — Viespačiui garbė! — tai, ko niekad nesvajoto pirkti.

Tačiau didžiausią laimę išgyvena mažieji. Tą šventą vakarą jų susijaudinimas yra toks, toks, toks, kad negali ramiai miegoti.

Kiekvienas vaikutis tą neaiškiai nakty praveria akutes pažiūrėti, ar aušra jau prabudo.

Anksti rytelį kelias iš lovelės, bėga į virtuvę vienais marškinėliais.

Ak! Ak! !!!!!!!!!!!!! Rytinės saulės švelnioje minkštybėje jo laukia Kūdikėlio Jėzaus staigmena.

Jėzus, malonusis Jėzus, gimęs prakartėje, atėjo padėti į Petriuko batuką mažą kulkosvaiduką.

Koks džiaugsmas viešpatavo tuose namuose per visą šventą dieną! Petriukas, strategiškai pasislėpęs už durų, visus šaudė negailestingom serijom, ir vertė tarnaites kristi ant grindų lyg negyvas: ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta! Jau baigta! Ir prašė keltis, kad vėl galėtų užmušti. Ir netgi mama ir rimtas tėvelis bėgo ir vorto kulky perverti.

Visuotinio broliškumo diena, Meilės, Taikos, Laimės, Svajonių ir Sėkmės diena — Kalėdų diena. Ramybė Žemėje geros valios žmonėms. Garbė Dievui Aukštybėse.

Išvertė Povilas Gaučys.

António Gedeão (g. 1906) — portugalų poetas, chemikas, gimnazijos mokytojas. Iškilęs kaip vienas rimčiausių ir originaliausių poetų šiandieninėje portugalų literatūroje. Originalia ir dramatiška ironija bei subtiliai ryškiamu jautrumu savo poezijoje jis išsako išdidžią pasaulio viziją, kur žmogaus trūšas ir asmeninė vienvatė vienas kitą papildo, kad sukurtų tobulesnį ir nuoširdesnį žmogiškumą. — P. G.

Dail. Ados Sutkuvienės piešinys Vydūno vardo jaunimo fondo išleistoje kalėdinių sveikinių kortelėje.

Netikiu. Ar tik ne taip pat, kaip man garazė stogą lopei?

Jau Stanislovas žino! Po pypkais, — tuokart atsirado svarbesnių reikalų, ir stogo dengti jis nebaigė. Vasara, karščiai, gavi pazerė...

— Ir mašinelė žolei pjauti iš garazė tada dinga, — ji drebia Stasiui į veidą, o šeimininkas jau bestovjis šalia ir beklaušas. Kiaulystė!

Išsigalvoja boba, — nori jis sušukti, bet staiga prisimena savo kalėdinį ryžtą ir ramiai pasako:

— Ji tos eglės tikriausiai nenori; einu prie kitų pirkėjų.

Šeimininkas susigūžia, dėbėti į juos abu, paskui nusisukes ištaria: — Nereikia, susitvarkysiu vienas. Pirkėjų spūstis jau praėjo.

Ir nueina. O žmonių tokia daugybė, kad vos gali prisiprausti.

Stanislovas smunka iš gėlininkystės ir su gatvės klegesiu nuplaukia tolyn. Be jokio tikslo ir truputį paniures: jo kalėdinis pasiryžimas nesušvinta net mažiausia vilties prošvaiste.

Jau kelintą kartą prisipažįsta, kad buvo valkata, bet kodėl tas visas negandas išplaukia kaip tik dabar, kai pasiryžta eiti tiesiu keliu? Ir dar Kalėdų išvakarėse!

Padangė visai nupilkėjus, automobiliai jau skrodžia su šviesomis, ir jų spindesys šokinėjantios snaigės Stasį dar labiau sugraudina.

Didelis kalėdinis sujudimas, o niekas nenori ištiesti rankos. Snaigės, o kita akimirka — purvas. Viskas tik purvas.

Stanislovo filosofijai pritarinama, žlugsi po kojomis sniego košė, tiksta ant kelnių, palikdama šlapius purvo dryžius.

Šiai dienai gana, — jis staiga randa išeitį. Rytų Kalėdos, gal ir žmonės bus malonesni.

Stasio pirštai slysta kišenės dugnu ir skaičiuoja. Keturi sidabriniai, — kūčių stikleliui užteks.

Jis sutankina žingsnį, kerta tiesiai per automobilių aikštelę ir netrukus išdygsta

prieš kasdieninių savo apvaikščiųjų pabaigą — Čarlio karčiamą.

Siaurame užigos lange linkčioja elektrinis senis, su kiekvienu tūptelėjimu išleisdamas pro lūpą baltą dūmų kamuolėlį. Virš jo galvos balzganas neonas blykčioja ir skelbia: Merry Xmas!

— Sveikas, Stenli, kaip laikaisi? — karčiarninkas garsiai atpila įprastinę frazę, kurią tuoj seka tylus, vaizbūniškas: — ką gersi?

— Kasdieninį, — Stanislovas pažeria ant stalo tris sidabrinukus, apžergia kėdę, o akys nušauna į tolimąjį kerte, kur du žaliūkai veda garsų pokalbį.

Anie pasinėrę į praeities nuotyki, kurį dabar atkuria plačiais rankų mostais, smagiais nusikeikšnojimais ir vikriu stiklelio kilstelėjimu. Tikra švenčių nuotai-ka. Šeimininkas rūpestingai pilsto, o tuščiais tarpais trina rankšluosčiu barą,

kuris ir taip jau blizga kaip stiklas. Naujojo kliento pusėn, įmetęs pinigą kason, jis net neatsisuka.

Gatvėje visai sutemę. Stasio akys, jau daug kartų apibėgusios visus karčiamos kampus, dabar panirusios į lango ketvirtinį, kuriame be perstojimo linkčioja manekenas ir pučia baltą dūmą. Minčių sukuryje viskas virsta neaiškiniu makalynėn, ir Stasį maudžia liūdnošios godos.

Jis — nematomas žmogus. O kurie ir pastebėjo, nepatikėjo šventiniu jo pasiryžimu. Užėjo vylėsi atsigauti, atsikratyti dienos klajonių slogučio, bet dabar jaučiasi vienišesnis, negu pirkėjų grūstyje.

Triukšmingoji vienuma darosi nepakeliama, ir Stanislovas sliuguoja nuo kėdės žemyn. Vikriu judesiu supila buron stiklelį, apgnaužia nugertąjį alaus bokalą ir žengia prie linksimųjų gėrėjų. Ir jis žino panašų nuotyki, net tinkamesnį, —

Marquette parkas žiemą.

Nuotrauka Stasio Zilevičiaus

Dainos sparnais, emocijų stygomis

Evos Tamulėnaitės rečitalis gruodžio 1 d. Jaunimo centre atnešė kažką naujo net keliais atžvilgiais.

Pirmiausia — pati Eva. Ši lietuvių auditorijai dar niekad anksčiau nedainavusi solistė yra spėjusi ne tik užsirekomenduoti, bet ir įsitvirtinti Europos operinėje scenoje. Užtat tikėjomės neeilinės muzikinės pajėgos, ir neapsivylėme.

Antra, kadangi solistę meniškai suformavo, ne lietuviški mokytojai ir ne lietuviškoji muzikos tradicija bei aplinka, jos pasirinktos programos lietuviškoji dalis praskambėjo nelaukta ir neįprasta. Išgirdome seniai žinomas dainas naujuose rūboose.

Trečia, itin margoj programoj, atliktoji penkiomis kalbomis, iš kitų išsiskyrė du estiški gabalai ir penkios Kurt Weill dainos, dėl kurių vienų (Jaunimo centre dar niekad negirdėtų ir turbūt niekad nebegirdėsimų) būtų apsimokėję į šį koncertą atsilankyti.

Su pirmuoju išėjimu afro šukuosena pasipuošusi Eva Tamulėnaitė užėmė jaukią, neformalią pozą, ieskodama su publika intymaus kontakto. Publika atsiliepė; kontaktas buvo užmegztas ir išlaikytas iki programos galo.

Rečitalis prasidėjo šešiomis lietuviškais dainomis — trimis kompozitorių harmonizuotomis liaudies (A. Kačanausko „Kad aš našlaitė“ ir V. Jakubėno „Plaukia antelė“ bei „Tėvas su močiute savo“) ir trimis originaliomis (K.V. Banaičio „Obelų žiedai“, K. Kavecko „Na, tai kas“ ir V. Jakubėno „Gėlės iš šieno“). Dainininkė parodė, kad kone kiekviena iš tų dainų turi bent du veidus,

Raminta Lampsatytė-Kollars ir Eva Tamulėnaitė po „Margučio“ koncerto 1985 m. gruodžio mėn. 1 d. Jaunimo centre, Chicago. Nuotrauka A. Šluto

vieną įprastinį, mums gerai pažįstamą, kitą — jos pačios atrastą, dar nematytą. Štai kad ir pirmoji — našlaitės rauda. Juk tai subtilaus sielvarto sklindina aimana? Taip, tokia ji mums dažniausiai pateikiama, tačiau Tamulėnaitė parodė, jog našlaitės likimą galima ne vien priimti švelniu liūdesiu, bet ir atmesti

švento pykčio, metafizinio protesto išdidumu. Arba gėlės iš šieno. Tai mergaičiukės gudrybė sužinoti mylimo bernelio nuomonę? Taigi; tik Tamulėnaitės greito tempo interpretacijoje mergaičiukė pavirtusi į energingą, valingą moterį, kuri, galime būti tikri, neigiamu atsakymo atveju lūpelės netimpties ir ji to

bernelio pusę nebežiūrės, o greičiau pasieškos kito.

(Kokį kontrastą dramatišką, rupioji Tamulėnaitė sudarė vakarą prieš tai Mokslo ir kūrybos simpoziumo pokylyje pasirodžiusiai Audronei Simonaitytei-Gaižiūnienei, išdainavusiai iki paskutinio gestančio morendo visą mūsų dainų švelnučiausią lyrizmą....)

Dėl to visai natūralu, kad Tamulėnaitė taip arti širdies — Kurt Weill dainos. Šis 1900 m. Vokietijoje gimęs ir 1950 m. Amerikoje miręs kompozitorius, garsiosios „Dreigroschenoper“ autorius, savo pikareskiška, melodiniu požiūriu labai įsimintina kūryba reikė laikotarpio Vakarų pasaulio žmogui būdingas socialinio protesto, egzistencialistinės orientacijos nuotaikas. Klausydamiesi Tamulėnaitės, čia negalėjome neprisiminti Edith Piaf abidvi viena kitai giminingos ne tik balso spalva, bet ir vokalinė kūrinio atlikimo maniera.

Jei Kurt Weill dainos laikosi ant briaunos tarp vadinaimosios „rimtosios“ ir „populiariosios“ muzikos, tai Cole Porter, Jerome Kern ir John Kander veikalų ištraukos, kurių Tamulėnaitė padainavo net keturis, yra jau aiški „estrada“. Bet ir vėl — tai pačios estrados aukštumos, kuriomis pasakroji ne gėda ir rimčiausiai operos dainininkai. Solistė čia lengvai šokinėjo nuo Porter džiugaujančios meilės dainos „So in love“ per Kern svajingą, jausmingai negrįškiančią „Can't help lovin' that man“ ir Porter frivolioską „It's de-louvely“ iki Kander beveik pakilavus kulminacinio „Kabareto“.

O Bizet opera „Carmen“ — tai jau rimta muzika, ar ne? Bet kaip tos dvi Carmen para-

dinės arijos (Habanera ir Seguidilla) tiko į bendrą „lengvosios“ muzikos puokštę!

(Atrodo, kad tas muzikinis savaitgalis Chicagoje taip ir pasižymėjo ne vien kontrastais, bet ir įprastinių ribų išstipimu. Dvi dienas prieš Tamulėnaitės koncertą toje pačioje Jaunimo centro salėje klausėmės skvarbiai skambių Giedros Gudauskienės kūrinų, kurių, kaip ir Weill, taip pat svariai neįrašiuosi nei į rimtą, nei į pramoginį žanrą.)

Evos Tamulėnaitės koncerto didžiausias pasisekimas — estiškas „Tuljak“, kurį artistė ir išdainavo, ir sukaltė, ir sušoko, ir išvaindino. Šis pašėlęs liaudies šokis — daina publiškai taip patiko, kad ji išreikalavo bisui. Bet šių eilučių autoriui būtų norėjusi antrą kartą išgirsti taip pat ir Juri Mandre dainą „Samb-lane kattus“, alsuojančią baltiškų šiaurės naktų tylia (ir artima) begalybe.

Kokia vis dėlto plati Evos Tamulėnaitės perduotų nuotaikų skalė — nuo Kurt Weill sunkiai pergyvento meilės netekimo („Wo sind die Traenen von gestern abend, wo ist der Schnee vom vergangenem Jahr?“) iki estų šokio nerūpestingo dūkimo! Ir kokia visos nuotaikas atitinkanti jos sceninė laikysena! Ir koks gražus, plieniniu žvilgsniu švytintis jos mecosoprano balsas!

Ir kokia puiki, kiekvieną jos žingsnį atliepanti akompaniatorė — Raminta Lampsatytė-Kollars! Solistė su pianistu sudarė vieną nedalomą, muzikinio entuziazmo sparnais siūbuojantį vienetą, kurio net ir grynai fizine išvaizda negalėjai pakankamai atsigržėti.

Mykolas Druga

Galerijoje (Locust Valley, New York) nuo gruodžio 7 iki sausio 4 dienos vyksta amerikietės dailininkės Judith Russell tapybos paroda. Parodos atidarymas buvo gruodžio 7 d., šeštadienis, nuo 1 iki 5 val. p.p. Judith Russell yra amerikietiškojo liaudies meno atstovė, kurios kūryboje gausu idiliško Amerikos miesto ar miestelio gyvenimo vaizdų.

romanas... Intriga pinama nuosekliai, sklandžiai, su retrospekciniais intarpais. Romano rėmai: Magdalenos mirties agonija liginėje, sąmonės srautu grįžtant į praeitį. Pasakojimas pirmuoju asmeniu skamba kaip išpažintis, daranti aliuziją į Marijos Magdalenos biblijinį nuopuolį. Romano stilius „nekomplikuotas, paprastas, be puošmenų, lakoniškas. Sakinys ir monologai sklandūs. Romano spalvingumui įpinta ir švelnaus humoro“. Skaitytojai, „ypač vyresnio amžiaus, Tomo ar Magdalenos portretuose ras ir savo pačių atspindį“.

Desimties pasakojimų rinkinys, Česlovo Grincevičiaus naujoji knyga Vidudienio varpai (Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 6 dol.), patraukus skaitytoją ne tik įvairia tematika, elegantišku stiliumi, bet galbūt labiausiai autorius sugebėjimu žaismingai kalbėti apie svarbius dalykus — tokiu būdu žmogiška, o ypač lietuviška patirtis integruojama į vieną skvarbų, bet šiltą, rašytojui būdingą meninį žvilgsnį į pasaulį. Svarbiausią knygos dalį sudaro „tos apysakos, kuriose autorius atpasakoja Lietuvos okupaciją, bandydamas skaitytojams atkurti tų laikų bausimą“.

Pavyzdžiui, pasakojime „Tyrliukių rožė“ pabirus sutrintas žiedas atstovauja ir visiems šios knygos pasakojimams — jis „liudija nemirtingą meilę, ištikimybę ir galop, pergalę. Nors viskas atrodo beviltiška, kas nors išlieka“. Česlovas Grincevičius randa žodžius vienos lietuvių tautos generacijos „skriaudoms apskatyti, tiems įvykiams atpasakoti tokiu būdu, kad jie būtų dalis tautos palikimo. Stilius vaizduos, kartais liaudiškas tonas sentimentalus, skaudus; įvykiai apibendrinti, kad apimtų visas lietuvių šeimias, tų įvykių paliestas, visus kaimus ir miestus, jų pakeistus“. Si Česlovo Grincevičiaus knyga seniai laukta, nes joje vykdoma rašytojų galbūt svarbiausia paskirtis — įgalinti savąją bendruomenę apvaldyti, integruoti ir išsaugoti tik savo patirtį, prie kurios tik menas ir tikėjimas drįsta prieiti.

Literatūros istorijos ir kritikos studijos rečiau pasitaiko mūsų knygų leidyboje. O šiais metais išleisti net du svarūs literatūrinė temom straipsnių rinkiniai, įnešantys kai kurių švietiškų perspektyvų, padedančių plačiau ir giliau suprasti pasaulines literatūros procesą ir lietuvių vietą jame. „Literatūros mokslas yra mano profesija, iš kurios štai jau kelinti metai valgau duoną ir išvijoje“ — sako Tomas Venclova įvade savo dvidešimt penkių straipsnių rinkiniui Tekstai apie tekstus (Chicago: Algimanto Mackaus knygos leidimo fondas, 10 dol.). Knyga dalyta į dvi dalis: lituanistika ir straipsniai apie kitų kalbų literatūras. Temų skalė labai plati: erdvė ir laikas Kristijono Donelaičio „Metuose“, Maironis, Jurgis Baltrušaitis. Trečias frontas, Antanas Jasmantas, žaidimas su cenzoriumi, Josif Brodskis, Virginia Woolf, Czeslaw Milosz, James Joyce, Prosper Merimée.

Tomo Venclovos įžvalgos visada skvarbios, o žodis taiklus ir šmaikštas. Štai straipsnyje apie Maironį jis kalba apie literatūros kontroliuotojus: „O vis dėlto nedėkingas sovietologo darbas. Nusbosta sekti veržlių priveržimus ir atleidimus. Nusbosta bukaprotės formulės, guminiai žodžiai apie „pažangių ir reakcinių tendencijų“ mišinį (Ilg Mairo-

nis, kaip ir kiekvienas rimtas rašytojas, nebūtų organiška visu-

ma, kurioje kiekvienas dėmuo yra visų kitų nulėmis ir su visais kitais susijęs). Jau ne nuobodis, bet šaltą panieką kelia nesibaigiantys cenzūros menuetai: Jaunąją Lietuvą dabar galimai praleisti, Raseinių Magdės dar negalima, rytoj gal ir Jaunąją Lietuvą uždrausime, bet gali atsitikti, kad praleisime ką nors iš religinių eilių...“ (p. 43). Savo straipsnyje apie pasaulinės literatūros vertimus Lietuvoje jis baigia taip: „Geležinė uždanga, žinoma, skeldėja, ir to proceso, kaip ir gamtos proceso, neįmanoma sustabdyti. Ateis toks laikas, kada ji visai subyrės. Šių dienų pasaulyje informacijos varžymas yra anachroniškas ir palaipsniui darosi neįmanomas. Kaip tik čia ir slėpi didžiausioji tarybinės sistemos silpnybė. Tačiau uždanga vis dar lopoma, ir juo labiau vertinamos kultūrininkų pastangos tuos lopus bent iš dalies nuplėsti. Pastangos duoda vaisių, nes lietuvių kultūra nėra smukusi ligi daugumos kitų respublikų lygio. O kai ką derėtų padaryti ir emigracijoje. Čionyštė literatūrai galėtų priklausyti ne vien originalios knygos, bet ir, sakysime, Orwell'o ar Solženicino vertimai. Jie be abejonės pasiektų ir Lietuvą“ (p. 118).

Nuo Goethe iki Wiechert, nuo keturioliktosio šimtmečio poeto Schondorcho iki Johannes Bobrowski — tai plati literatūrinė panorama, kurią apžvelgia Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis knygoje Lietuva pasaulinėje literatūroje (Chicago: Lituanistikos tyrimo ir studijų centras, 8 dol.). Tai straipsnių rinkinys, kuris skaitytoją supažindins su devynių tautų autoriais, kurių darbuose rasta lietuviškos tematikos. Didžiąją knygos dalį sudaro straipsniai apie vokiškai rašiusius autorius, jų tarpe kelis, kurie rašė „pasienio“ arba „tėviškės“ veikalus. Tai savita vokiečių literatūros forma (taip kaip anglas savitas detektyvinio romano žanras). Ji gyvena ir šiuo metu — pavyzdžiui, dabartinio vokiečių rašytojo Arno Surminksi tematika nuolat rišasi su Rytprūsiais, o jo romanuose apstu ir lietuvių veikėjų („Jokehen“) romane tai lietuvis arklis).

Ką Goethe galvojo apie lietuvių liaudies kūrybą? „Reikšminga tai, kaip Goethe žiūrėjo į dainas ryšium su pačia lietuvių tauta. Ji ypač domino betarpiškas dainų priklausomumas nuo liaudies, kuri daug artimesnė gamtai, negu išmokslintas kūrėjas. Natūralinė lietuvių liaudies poezija Goethe labiau vertino, negu meninę individualinę kūrybą. Gamtos poezijoje slėpi ta magiška jėga, kuri sugeba duoti gyvybės silpantčiai individualinei kūrybai. Goethe į lietuvių dainas žiūrėjo kaip į tokią magišką jėgą“ (p. 67). Šešplaukis skaitytoją informuoja, parodo, kas slėpi užkulius, o tai kartais atveda nuo susimastymo ir prie šypsenos: „Istorija su netikroju Demetrijum bus iškrėtus viena jų savo pokštų, kai ir rašytojui mažai bepaliaika vietos idėjai ir reikia skaitytis su akligatviška gyvenimo tikrove“ (p. 80).

Visas čia suminėtas knygas galima gauti „Draugo“ knygyne, 4545 West 63rd Street, Chicago, IL 60629, išskyrus Jono Meko Dienoraščiai, 1970-1982, kuri gaudama iš „Žvilgsnių“, 491 Broadway, New York, NY 10012.

Tuzinas šių metų gerųjų

(Atkelta iš 3 psl.)

nojamas turas... enciklopedinio masto kūriniai, gausia literatūra, naujausių tyrimų rezultatai praturtinti ir lakia, retai vartojama žodžiais papuosta lietuvių kalba išdailinti perlai“.

Iš grožinės literatūros daugiausia vertingų kūrinių šiais metais (o gal ir kiekvienais?) susilaukėme iš mūsų poetų. Visų pirma tai Alfonso Nykos-Niliūno naujausias eilėraščių rinkinys Žiemos teologija (Chicago: Algimanto Mackaus knygos leidimo fondas, 8 dol.). Knyga buvo pažymėta Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos premija. Alfonso Nykos-Niliūno kūryboje randame „mūsų poezijos egzistencinių gelmių atskleidimą, lietuviškojo peizažo bei lietuviškųjų įvaizdžių supynimą su europinės kultūros iškiliausiomis apraiškėmis ir pirmąsį platų eilėraščių bangavimą, tolydžiu virstantį labai kondensuotos formos vis trumpėjančių ir tobulu poetiniu išsakymu“. Apibūdinant Alfonso Nykos-Niliūno poeziją kaip filosofinę, reikia pabrėžti, jog jo poezijos „logika yra sapno, jausmo, svajonės fantazijos logika, kurioje visi prieštaravimai nesikerta, o sueina į vieną; kur tampa galimos visos negalimybės; kurioje tikrovė atsispindi, perėjus per magišką vaizduotės veidrodį, ir dėl to tik tikresnė; kurioje visa, kas prarasta, kas praėjo — tėvynė, vaikystė, gimtasis peizažas, namai, žmonės — yra tikrai atrasta, gyva, plasta nepraeinančia dabartimi. Tai naujas pasaulis, pastatytas iš labiausiai efemeriškos medžiagos — žodžio — ir todėl nebesugriaunamas“.

Kuklios išvaizdos, alviniai žalsvos spalvos popieriniai viršeliai knyguotė — tai Jono Meko eilėraščių rinkinys Dienoraščiai, 1970-1982 (New York: Žvilgsniai, kaina nepažymėta). Popieriaus lankai ne vienodos spalvos — spaustuvė, atrodo, naudojo tokį popierių, kokį turėjo. Poezijos mėgėjai turėtų skubėti knyguotę įsigyti, nes čia labai gerų metų Mekas. Rinkinį sudaro 76 eilėraščiai, be pavadinimų, iš eilės sunumeruoti. Kai kurie eilėraščiai paduodami keliais variantais

užnuodynata virpa,

aikčioja žemė (15),

bet gali būti ir įtaigiai netaupus, pvz., kataloguodamas tikrinius vardus, tos pačios struktūros posmu antraip išsakydamas eilėraščių turinį (66). Nestebėtina todėl, kad daugelis eilėraščių parašyti liaudies dainų kalba ir sintakse, su joms būdingom elipsėm iš vienos pusės, ir kartose-na bei paralelizmu iš kitos (pvz., 64, 53, 34, 24). Iš vis gramatika čia yra pats pagrindinis poetinis įrankis ir tuo pačiu įkvėpimo šaltinis, kartais netgi tematikai: pvz., ji įvardijama prašyme „O, lykit, lietūs, ant / ištroškusių, išdegsių žodžių lūpų, / gramatikos“ (55), o kitur asmenuojamas žodis „išsilaikyti“ (65), išsakant laiko ir savo bendralaikį tragizmą. Taipgi matyti ir kita gabią išnaudojama poetinė priemonė — leisti panašių garsų žodžiams susisaukti prasmėmis arba vienam žodžiui iškart rodyti iš savo keleriopą prasmę. Vieni iš stipriausiai skaitytojų paveikiančių eilėraščių yra tie, kurie ramiau, prislopintu balsu išsako savos kartos motyvą:

Aš išmokau geografijos iš haro žemėlapių, Aš šurpatau žmogaus anatomiją iš hacetų kronikų. (28)

Bet nuosekliai Meko poezijos centre lieka pats žodis — joje „ant baltų knygos lankų palaidi žodžiai“ (43) prisipildo gyvybe, kartais galdis žiauria, praieitis prisiminimų saldus išiebtas (45), dažniau melancholiska, o neretai nenu-maldomą nerimą keliančia. Paskutiniame rinkinio eilėraštyje poetas kreipiasi į skaitytoją, klausdamas, ar ir jis yra ejęs šaltyje ir drėgmėj svetimom miesto

gatvėm „vienai vienas / su savo / lietuviškais žodžiais“ (76). Nors ir šlapias, bet mus visgi dengia šis „lietpaltis“.

Australijoje gyvenanti poetė Aldona Veščūnaitė išleido antrą savo eilėraščių rinkinį Aidinčios upės (Chicago: Algimanto Mackaus knygos leidimo fondas, 7 dol.) Rinkinyje 51 eilėraštis. „Poeti idomiau stazė, negu veiksmas. Jos eilėraščiai — tylos akimirka po Graikijos saule, kuri viską išaiškina, dienovidžio tylos žėrėjimas sodelyje. Daugelis eilėraščių tipografiškai įmantrūs, bet forma visuomet suldyta su turiniu ir galutinis efektas labai vykęs, pvz., „Ižengimas į barok“:

tyla tamsoje, įtampa vos girdima, perėjimas, ižengimas į baroką

iš lygių tonų uždary formų oro bangom

į puošnias linijas, turtingus pokalbius, gestus

gros obojum aukšnis oboistas, pagreitins skambesius.

Nesvetimas poeti ir patirtį parodijaujantis balsas, kuris, pvz., eilėraštyje „Laiškas“ paskutinėmis trimis eilutėmis atskleidžia savo paties ligi tol slėptą sužadėjimą... Aldonos Veščūnaitės eilėraščiai bus vertinami skaitytojų, geidžiančių sustoti ir nors akimirka į pačių mūsų būty išsiklausyti“.

Nors ir ne visai nauja (ankstesnio poeto rinkinio Saulė kryžiuose antroji versija) Leonardo Andriškaus poezijos knyga Atmink mane, Rūpintojėli (Brooklyn, NY: Pranciškonai, 6 dol.) maloni akiai (dailiai išleista, Tesleforo Valiaus grafika iliustruota), kaip ir poeto balsas, suskambantis eilėrašciais apie Kristų Rūpintojėlį — skaitytojo ausiai ir vaizduotei. Autoriaus žodžiais, per ilgą išvijo kelionę „poetinėje tikrovėje ir pats miniatiūrinis Kristus igijo

milžinišką pavidalą, nelyginant Ciurlionio Rex, ir apėmė visą tautos išorę bei vidų, tarsi būtų ja tėviškai apkabinęs ar net savotiškai į ją įsikūnijęs... Dabar gi, žiūrint iš tolo į Lietuvą, graudu, kad po antrojo pasaulinio karo jos gamtovaizdis buvo pakeistas, religiniai kūriniai gantoje nepageidaujami, Kristaus kentėjimai tautoje paastrinti. Taip pat graudu, kad tėvynėje ir už jos sienų dar nėra išpuoseletas Rūpintojėli kultas. Šiame pavaldė Kristus, toks būdingas bei artimas visai tautai, tebėra net benamis: tėvynės gantoje nepageidaujamas, į šventoves dar vis neįsileidžiamas. Tad bent šioje knygoje, lyg kokioje vienišoje kopytelėje, tegul gyvena Rūpintojėlis, mastydamas apie vargus ir širdgėlas“ (p. 8). Ir tiesa, kad Rūpintojėlio įvaizdį, mūsų poezijon visiems laikams Vinco Mykaloičio-Putinio įdiegtą (Putino eilėrašties paimtas kaip motto visam rinkiniui), Leonardas Andriekus savitai, kartais graudžiai, bet visada švelniai, su poetine šiluma vysto, pletoja, taiko ir praecičiai, ir dabarčiai. O svorį poetinė išraiška gauna iš tvirtai valdomos katalikiškos teologinės tradicijos, kaip matyti ir pirmame rinkinio eilėraštyje „Isikūnijimas“:

Ar mušė būgnais Tau perkūnijos, Ar žmogų meldė krikšto vėlės, — Buvai į mūsų būty isikūnijęs, Į giesmę vieverselio. . .

Į būti, kurioje net ir akmuo dejavo, Laukus apdeginatas žaibų. — Tas mūsų skausmas buvo Tavo Ir Tavo amžiais bus.

Naujoji Algirdo Landsbergio pjesė Vaikai gintaro rūmuose (Chicago: Ateities literatūros fondas, 7 dol.), kurios ypač pabaigoje „esama to drumsto švytėjimo, panašaus į nuodingos opalo atšvaitus, to „karšto epochos alsavimo“... žavi skaitytoją savo sceniškumu ir menine tiesa“.

Dramos turinys „reto paprastumo. Į priemiestyje gyvenančių lietuvių koloniją atvyksta neseniai iš Lietuvos atkeliavę ir nieko iki tol nepešę amerikiečių teatruose režisierius. Tėvai įkinko ji dirbti su vietiniu jaunimėliu.